JOS RADEMAKERS ECOLOGIE EN ONTWIKKELING
PARTNER IN ONTWIKKELING, ECOLOOG IN PLANVORMING

Advies monitoringsfrequentie Specieberging Kaliwaal

5.1.2e

Jos Rademakers Ecologie en Ontwikkeling
Korenstraat 3b, 5394 LE Oijen
18 juni 2016

Monitoring vogels Kaliwaal

De voormalige zandwinplas Kaliwaal bij Druten wordt sinds het najaar van 2003 gebruikt als bergingsdepot voor baggerspecie. De stort van baggerspecie is onderdeel van het natuurontwikkelingsproject 'Waaier van Geulen'. Sinds de start van het project is de ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied intensief gemonitord. Vanaf 1997 zijn de aantallen vogels op de Kaliwaal intensief gemonitord. Elke winterhalfjaar zijn de aantalsontwikkelingen en bewegingen van de op en rond de plas rustende en foeragerende vogels vastgelegd. De broedvogels worden elk twee jaar gemonitord.

Deze monitoringintensiteit is bij de ontwikkeling van het project eind jaren negentig vastgesteld op eigen voorstel van de initiatiefnemer. Doel was om een goed en eenduidig inzicht te ontwikkelen van zowel de effecten van de stortactiviteiten als de herinrichting van het gebied op de ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied. Het versterken van de natuurwaarden was (en is) immers een primaire doelstelling van het project Waaier van Geulen. De initiatiefnemer wilde weten welke uitvoeringswijze de minste verstoringseffecten veroorzaakt én met welke inrichtings- en beheer keuze de rijkste en meest robuuste ecologische ontwikkeling daadwerkelijk bereikt kan worden.
Het voornemen tot monitoring van de natuurwaarden is de latere fase van het project vastgelegd als bindende vergunningsvoorwaarden in de Natuurbeschermingswetvergunning zoals verleend op 28 september 2007, 21 januari 2008 en 25 oktober 2010 met nummer 2007-003176.

Resultaten monitoring

Uit de diverse rapportages die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd is gebleken dat er geen sprake is van negatieve effecten op soorten en vegetatie binnen de in werking zijnde inrichting. De diverse monitoringsrapporten laten een positief beeld zien van zowel broedvogels en de niet-broedvogels.

Uit de vegetatiekarteringen van 1995, 2005, 2008, 2011 en 2014 blijkt dat de vegetatie is ontwikkeld op de wijze zoals was voorzien en vergund. Negatieve ontwikkeling in verband met het baggerdepot zijn niet aan de orde.
In de rapportage wintertellingen wordt geconcludeerd dat er toe- en afnames zijn van vogelgroepen. Dit beeld komt overeen met het omringende rivierengebied.
In de broedvogelrapportage valt op te maken dat de ontwikkeling met betrekking de broedvogels goed zijn. Twee van de vier hoofdgroepen, bosvogels en struweel- en bosrandvogels, zijn in aantallen toegenomen. Graslandsoorten en water- en moerasvogels namen in aantal af, waarbij de afname van de water- en moerassoorten vooral wordt veroorzaakt door de afname in aantallen ganzen. De toegenomen opslag met wilgen zorgt voor de afname van graslandsoorten.

Voortzetten monitoring vogels

Op 12 mei 2016 is door de Omgevingsdienst Regio Nijmegen een ontwerpbesluit gepubliceerd ter wijziging van de Natuurbeschermingsvergunning van het project. In dit ontwerpbesluit wordt geconcludeerd dat de verplichting tot monitoring van de effecten op macrofauna en vegetatie kan komen te vervallen.
Monitoring van de vogels wordt zeker nog noodzakelijk geacht omdat door het geleidelijk ondieper worden van de zandwinplas effecten op de daar foeragerende en rustende vogels mogelijk nog te verwachten zijn. De monitoring van de afgelopen jaren is nog te kort om te bepalen of effecten helemaal uitgesloten zijn, bovendien veranderen de omstandigheden doordat de put steeds verder wordt opgevuld.

In de ontwerpbeschikking wordt voorgeschreven dat de monitoring van wintergasten en broedvogels dient te worden gecontinueerd zoals beschreven in het "Monitorinsplan baggerspeciedepot Kaliwaal, juli 2007", en dus met dezelfde frequentie en intensiteit als tot op heden gebruikelijk. Als specifieke aanwijzing wordt voorgeschreven dat de monitoring van zich tevens dient te richten op de effecten van de aanvoer per as op de van de Kaliwaal gebruikmakende vogels en expliciet op het mogelijk effect van het verschuiven van de winterperiode van 1 naar 15 november.
De frequentie van een rapportage wordt verlaagd van eens in het jaar naar eens in de 3 jaar.

Advies monitoringsfrequentie wintergasten
Het jaarlijks voortzetten van de huidige wintergastenmonitoring (twee tellingen per maand) zal geen nieuwe inzichten opleveren. Uit de monitoring zoals deze sinds 1997 wordt uitgevoerd, is immers reeds gebleken dat door de stortwerkzaamheden als zodanig geen negatieve ontwikkelingen optreden. Mede gezien de relatief langzame voortgang van het project (bij het opstellen van het monitoringsplan in 1997 was de verwachting dat het project binnen 10 tot uiterlijk 15 jaar zou worden afgerond) is een jaarlijkse monitoring niet langer doelmatig.

Uit de ontwerpbeschikking en toelichting blijkt dat het bevoegd gezag de wintergasten-monitoring van belang vindt om inzicht te krijgen in drie mogelijke effecten op het gebruik van de Kaliwaal door wintervogels:
- de verdere verondieping van de plas;
- de aanvoer van specie per as;
- de verschuiving van de 's winters geldende beperkingen van 1 naar 15 november.

Geadviseerd wordt om de monitoring van de wintergasten in de toekomst specifiek op deze drie effecten in te richten. Derhalve adviseer ik de wintergasten-monitoring in de toekomst:
- eens per 3 jaar uit te voeren gedurende het gehele winterseizoen (conform huidige methodiek);
- daarbij specifiek aandacht te geven aan de ruimtelijk spreiding van de aantallen en soorten in relatie tot de diepte van de plas;
- jaarlijks uit te voeren in de periode medio oktober t/m eind november (≥ 3 teldagen), mits er in het betreffende jaar daadwerkelijk stortwerkzaamheden plaatsvinden in de periode tussen 1 en 15 november;
- jaarlijks uit te voeren op een aantal (≥ 3) teldagen waarop de specie per as wordt aangevoerd (indien aan de orde).

De beide laatste jaarlijkse tellingen kunnen uiteraard vervallen zodra er geen verslechterende effecten blijken op te treden.

Advies monitoringsfrequentie broedvogels
Het bevoegd gezag geeft geen motivatie voor het continueren van de broedvogelkartering. De verdere verondieping van de plas zal immers nagenoeg geen effect kunnen hebben op de ontwikkeling van de broedvogelpopulatie.
Gezien de consistente resultaten van de monitoring zoals tot op heden uitgevoerd, én de geleidelijke ontwikkeling van het natuurgebied Waaier van Geulen in de Leeuwense Waard zijn uit een intensieve broedvogelmonitoring de komende jaren geen nieuwe resultaten te verwachten.

Geadviseerd wordt om de monitoring van de broedvogels in de toekomst eens per 3 jaar uit te voeren.